

FELEKEZET-, TÁRSADALOM- ÉS HELYTÖRTÉNETRŐL MÁSKÉNT...

Ács Péter – Kovács Anita: Egy filantróp nemes a 19. század zsidóságának soraiban: dr. Várhelyi Rósa Izsó.

Szegedi Zsidó Hitközség, Szeged, 2023. 64 oldal

Ács Péter és Kovács Anita könyvét, ha címszavakban kellene jellemezni, akkor tömören annyit lehetne mondani, hogy egy szegedi zsidó története egy újra formálódó világban. Az újjáépülő Szegedre, a kiépülő modern magyar államra, és abban a zsidóság helyzetére vonatkozóan ez egyaránt lehetne állítható Rosenberg Izidorról is. Az emancipáció, a recepció, a Szegedi Ügyvédi Kamara, a városépítés, a nők szavazati jogának támogatása és a hitközség jótékonyági, oktatási és kulturális ügyeinek előmozdítása egyszerre kapcsolódik a tevékenységéhez. Egy tehetséges ügyvéd, hitközségi elnök és politikus életútján és cselekedetein keresztül társadalmi folyamatokat láthatunk alulnézetből. Mindezt számos dokumentumrészlet, újsághír, fotó, festmény és emlékhely képszerű közlése hozza közelebb az olvasóhoz.

Miért fontos örökség az emancipált zsidó polgár a szülővárosának? Szeged modern önképét, és részben mai turisztikai örökségét, a nagyárvíz és az újjáépítés határozta meg. Szeged középkori – zegzugos, communitas-ok hagyatékát őrző – városképét ekkor váltották fel a körútjai és sugárútjai. Ez számos konfliktust, érdekütközést idézett elő a telekrendezések, kiigazítások és kisajátítások során. Ennek részeként épültek fel a szecessziós bérpaloták is. Az emancipált zsidóságnak a város életébe történő belépésével mindez párhuzamosan zajlott. A kötet az újjáépítés egyik izraelita szegedi polgáráról szól, aki hitközségi elnök is volt a szegedi új zsinagóga építésének idején. A könyv a szegedi új zsinagóga avatásának 120. évfordulójára jelent meg.

Hogyan ragadható meg Rósa személyében a neológ izraelita polgár alakja? Rosenberg Izidor (1842–1918) családtörténete jól példázza a szegedi neológ zsidók útját és közép-európai gyökereit. A család anyai Auslander-ága szegedi, az apai Rosenberg-ág bazini (Pozsony vm.). Rosenberg Dávid, a későbbi nagyapa, 1835-ben települt át Szegedre, ahol fia, Rosenberg Jakab, már előkészítette az érkezését. Jakab két fiatalabb fivére is a városba költözött, ahol terménykereskedelemmel foglalkoztak. Rosenberg Izidor szülei a születése előtti évben, 1841-ben, házasodtak össze. Anyai dédnagyapja, Spitzer Izrael, Óbudáról költözött Szegedre 1785-ben. 1788-tól tizennégy éven át volt a hitközség első bírása. A 19. század végén, az anyai dédnagyapa útjára lépve, Rosenberg Izidor lett a hitközség elnöke. A matuzsálemi kort megért nagyapák végig kísérték életútjának nagy részén.

A közügyeket tekintve Rosenberg Izidor gróf Tisza Istvánnal dolgozott együtt a szegedi nagyárvíz utáni újjáépítést intézve. Nézeteit Deák Ferenc politikája határozta meg. Az 1914. évben a szegedi nemzeti munkáspárt jelöltje volt, majd Szeged város I. kerületének parlamenti képviselőjelöltje lett.

Szakmai téren szintén tevékeny életet élt. A Szegedi Ügyvédi Kamara az 1875. február 21-én tartott alakuló ülésén Rosenberg Izidornak, a választmány tagjaként, bizalmat szavazott. Ő dolgozta ki a Kamara ügyrendjét is. 1878-tól az elnökhelyettesi tisztséget töltötte be, 1884-től haláláig pedig a szervezet elnöke lett. Az 50 éves ügyvédi jubileumát kollégái 1917 januárjában ünnepelték meg.

Rosenberg Izidor az izraelita felekezet történetének fontosabb állomásain szintén jelen volt. Budapesti és bécsi joghallgatóként a Magyar Izraelita c. lap munkatársa volt. A hitközség a magyar zsidó kongresszusra, 1868. december 14-én, Rosenberget küldte a jegyzői feladatok ellátására, Lichtenberg Mór oldalán. Az 1869. november 29-i gyűlésen pedig az alapszabályok kidolgozásában is részt vett. A recepció ügyében Eötvös Józsefhez írt felirat egyik indítványozója szintén ő volt.

A Szegedi Zsidó Hitközségi pályáját 1874-ben kezdte meg pénzügyi elöljáróként, 1879-ben pedig a közgyűlés iskolai elöljáróvá választotta. Haláláig a 22. izraelita községkerület elnöke volt. A hitközség régi zsinagógájának nagyárvíz utáni renoválása és az új zsinagóga építése egyaránt a hitközségi elnökségéhez kötődik. A kötet egyik érdeme, hogy Rosenberg Izidor hitközségi emlékezetét – archív fotókra is támaszkodva – ismerteti.

A kiadvány várhelyi Rósa Izsót, az emancipált és nemesített szegedi izraelita polgárt mutatja be, akit munkája során zsidósága miatt többször támadtak. „Vezetői pozíciói, a kapott nemesi rang mellett is az emberi kapcsolatokban maradt a szelíd, alázatos egyéniség, aki kimagasló eredményt tudott felmutatni a megegyezésre törekvő tárgyalásainál, képes volt sokakat mozgósítani maga mellé egy-egy kiemelkedő cél megvalósítása érdekében. Életét tisztelet övezte, akihez bárki fordulhatott segítségért.” – összegezte Rósa Izsó kortárs megítélését a kötet előszavában Ács Péter.

A kötet a hitközségéért, a szakmájáért és a városi közösségért dolgozó izraelita táblabírókat mutatja fel korunk olvasóinak. Az évfordulós könyv mégsem idealizálás vagy nosztalgikus visszatekintés. Számos történeti forráson, szemelvényen keresztül vezeti az olvasóját, és világít rá egy olyan személyre, aki Szeged örökségében felmutatható lehet.

Glässer Norbert